

Gurban / detektiw hekaýa

Category: Detektiw proza, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Gurban / detektiw hekaýa GURBAN

Ýatan otagymda gözümi açanymda, beýnimiň häzirem uklap ýatandygyny we göz önümde gaýmalap giden elhençligiň üstüme çöküşini duýmagym uzak dowam etmedi. Tüm-garaňky otagda el-aýagym zynjyrlanyp, göýä özüme näme boljagyny bilmän, indem kimdir birine garaşýan adam ýaly gymyldaman ýatyrđym. Ýanymdan deger-degmez süýkenip gybyrt geçip giden tüýli jandaram meni ýerimden gozgamady. Ýogsa-da men tüýli jandarlara barmagymy batyrmasam näme. Her näme-de bolsa bärde gorkuzylmak üçin saklanylmaýanymy anyk bilýärim. Şonuň üçinem sesimi çykarman gymyldysyz halda tä bir ýerlerden ses-seda eşidilýänçä dyzyna ýaplanyp oturmagymy dowam etdim.

Aýak sesi eşidildi. Düýrmegim bilen gulaga öwrülup garaňkynyň içinde maňa tarap gelýän adama garaşdym. Aýak sesi barha golaýlaşdy. Gözüm garaňkylyga öwrenşendigi üçin heniz ýanyma golaýlaşmanka aýagyny bat bilen ýere uruşyndan onuň adamdygyny aňdym. Gelýäniň oturan ýerim ýaly gap-garaňky eşiklerini görmegim uzak dowam etmedi. Ýalňyşman ekenim. Garşyma dikilen adamyň boýy men ýerde oturanyma-my näme, alnymda äpet döw bar ýalydy. Ses-sedasyz göni garşyma gelip duran adamyň bir zat diýerine garaşsamam, ondan ses-üýn çykmady. Dymyşlyk bir salym dowam etdi. Soňra ol garaňkylyga siňip gitdi. Näme üçindigini bilemok, uludan bir demimi aldym. Onuň gepläninden dymany ýegdi. Eger ol geplese näme diýjegini bilýärdim. Az mahal öň aýagyma süýkenip giden tüýli jandar indi geldi-de, dyzymyň

üstünde goýan elime süýkendi. Elimi gymyldadanymda goşarlaryma urulan zynjyryň sesi hoňkaryp duran garaňkylygyň içinde ýaňlanyp gitse-de, sesimi çykarman oňdum. Zynjyr urulan elimi agzymyň deňine ýetirip, barmaklarymy dişlerimiň arasyna salyp, mäkäm dişledim. Ganyň tagamyny alyp ýürek urşum çaltlandy. Men bu tagamy gowy görýän ahyryn. Barmagymy sorup durkamam oýlanyp başladym. Nähili ýagdaýdadygyny bilmesemem, kimdir biriniň meni synlap durandygyny aňdym. Olar meniň näme edýänimi bilmek üçin şu ýere getiripdiler. Men olar bilen nähili ýagdaýda bolanda-da gürleşmekçi däldim. Garabasmalarymyň daşynda meniň barlygymdan bihabarlar indi meni ele salmak üçin her ýola baş urýarlardy. A men bolsa haçan-da bir zady niýetime düwsem, bu niýetimiň yzynda soňuna çenli durup biljek derejede erjellige eýedim. Käşgä garabasmalarym dowam eden bolsa bolmaýamy. Meni synlap duranlary lapykeçlige salmak üçin elimden näme gelse etmäge taýýardym. Her niçigem bolsa ýatan ýerimden turup, el-ýüzümi ýuwmalydym we ertirlik edinmelidim. Garabasmalarymda gap-gara eşige bürenenler bärde ak eşige girerdiler. Her gezek otagyna gelenlerinde mähir doly gözlerini balkyldadyp, meni gepletmäge çalyşardylar. Olar maňa nätanys bolandygy üçin hiç zat geplemeýärdim. Onsoňam näme üçin geplemelimişim? Heý, adamam bir kesekiler bilen gepleşermi? Eger ejem bu häsiýetimi görse begenip ökjesi ýere degmezdi pahyryň. Sebäbi ol maňa çagakam şol bir sözi gaýtaladardy we meni mazaly ýadadardy. Gynansak-da, ol indi bärlik gelip bilmez. Onuň pany dünýäni terk edenine gaty kän wagt geçendir. Öz-özümden "ýoklugyny duýýaňmy?" diýip öwran-öwran sorasamam, jogap üýtgemeyär. Duýamok!

Ol meniň çagakam aýdanlarymy duýdumy näme, men onuň aýdanlaryny duýar ýaly. Haçan-da kakam ejemi urup başlanda, men bir burça gysylyp, ejemiň kakama el gaýtarmagyna garaşýardym. Ejem bolsa näme sebäp bilen urulsa-da, mydama meni bahanalardy. Nämemişin: kakamyň egin-eşigini meni okadandygy sebäpli ütükläp yetişmänmiş, nahary maňa esewan edendigi üçin bişirip bilmänmiş, geým-gejimler mekdebe eneatalar ýygnagyna gidendigi üçin öýüň içinde dagap ýatanmyş. Ejem näme bahana tapsa tapsyn, kakam oňa bolan gaharyny menden çykarjak bolup üstüme gaýdanda, her gezek gorkudan ýaňa balagyma siýerdim, ýok bolup gitmegi dileg ederdim, bir gysym bolup gysylyp duran burçumda hasam kiçelmegimi isleýärdim. Ýöne bularyň hiç birisi bolmazdy. Kakam sessiz burça

gysyldygymça-da, meniň depämden küdüň ýaly ýumrugyny inderer durardy. Köplenç aglamajak bolardym, ýöne oňarmazdym. Saçymyň düýplerine çenli syzlaşýan yza uklamagyma päsgel berip bilmezdi. Duran ýerimde ýatyp galardym. Ýüz-gözümiň sypjyryklaryny piserdip ikinji klasa gidenimde, bir gün mugallymym sugşurýan ýalanlaryma ynanman meni lukmana äkitdi we ondan urulanlygym barada güwänama aldy. Öýe gelen del adamlar ene-atam bilen gürleşip, şeýle ýagdaý ýene bir gezek gaýtalansa, meni ellerinden alyp çagalar öýüne ýerleşdirjekdiklerini duýdurdylar. Olar gidenden soň iýen kötegitim aňymyň üýtgemegine getirdi. Mundan beýläk men sähel zada gynanç bildirip duran adama öwrüldim. Mekdepden galanym üçin mugallymym polisiýada işleýän aýalyny yzyna tirkäp gelende, ejem gorkusyna gapyny açdy...

Şol Gurban baýramy gününden bäri hem çagalar öýündäki duýgudan mahrum we perwaýsyz durmuşym başlandy. Ene-atam meni gurban edipdiler. Men bu Gurban baýramyny ömrümiň ahyryna çenli ýatdan çykarmaryn. Ýatdan çykarmajagyma-da şol gün ant içipdim. Rast, men gurban edildimmi, olaram gurban edilmelidi! Çagalar öýüne-de öwrenşip bilmedim. Çagalaram kändi. Ol ýerde iýýän köteklerim kakamdan iýýänlerim ýaly gorkunç dälidi. Ýa-da men taýaga werziş bolupdyryn. Sapaga ýetişigimem pesdi. Maňa degmeseler, meniňem il bilen işim yokdy. Gijelerine ýatakhanada çagalar ejelerini ýatlap aglasalar, olary öldüräyesim gelýärdi. Olary nähili ýagdaýda öldürjegimi, näme etjegimi birnäçe günläp oýlanyp-biçerdim. Soňra edýän pikirimi çig hasaplap, goýbolsun edýärdim.

Her gün diýen ýaly bu barada pikirlenip, olary gurbanlyk mal kimin kesişimi göz önüne getirýärdim. Edýän pikirimdenem birtüýsli lezzet alardym.

Ganyň reňki we gurluşy meniň üçin adatdan daşary bir zatdy. Onuň damarymyzda at salmasyna hiç akyl ýetirip bilmezdim. Käte barmagymy sapak gidip durka skrepka bilen ýa-da naharhanada nahar iýip durka çarşagyň ujy bilen deşip, ganyň tagamy meni bimar edip taşlaýança sagatlap gan emerdim. Meň şu gylygym kän ýyla gitdi. Ýaňy 18-i dolduranynymyzdanam, çykardylar-da köçä okladylar.

Şol gün çagalar öýünde ulalan ýaşajyk gyz näme etmelidigi

hakynda pikirlenýärkä, meniň çagalar öýüne gelip giden kompýuterçi oglanyň özüm bilen gyzyklanýandygy bilenem, asla hiç zat bilenem ugrum bolmady. Çagalar öýünden daşary çykan badyma Jengiz atly çaganyň we onuň ejesiniň maňa garaşyp durandygyny görüp, içimde olara dörän duşmançylygymy zor bilen basyp, ýanlaryna bardym. Mundan beýläk olaryň başyna musallat bolup injek günlerim başlanýardy. Olar başlaryna mugtja bela satyn alandyklaryny nirden bilsinler.

Şol wagtlar meni ýeke gün ýeke pursat ýatlaryna salmaýan ene-atamy tapmak hakynda pikir edipdim. Jengiziň kömegi bilen çörek bişirilýän ýerde işläp başladym. Gazanan puluma ilki bilen el telefony satyn aldym we ýadymda galan öý telefonymyza til kakdym.

Ejemiň sesini eşidip-eşitmänkä telefony goýup, bolýan şäherimden çykyp dogduk şäherime tarap ýola düşdüm. Jengize-de düýbünden başga bir şäheriň adyny berip, ene-atamy gözlemäge barýan diýip aldadym.

Iki gün çemesi ýol ýöredim. Säher çagy çagalyk döwrümiň ilkinji ýyllarynyň geçen ýerine – öýmüziň golaýyna geldim. Bir agajyň aşagynda birnäçe sagatlap ejemiň daşaryk çykmagyna garaşdym. Onuň bilen baglanyşykly ähli ýatlamalarymy ýadymdan çykaryp zyňypdym.

Öýmüziň ýerleşýän raýonynda täze-täze binalar gurlupdyr. Ýöne bazara gatnalýan ýol şol bir ýaramazlygy bilen öňki ýerinde durdy.

Ejem kakamyň iş ýerine yzyndan gidende bu ýoldan gatnaýandygyny bilýärdim. Şu pikir bilen ony yzarladym. Soňam gelşim ýaly Jengiziň ýaşaýan şäherine dolandym. Jengiziň ejesi meni çäksiz mähir-şepagat bilen garşy alanam bolsa, ejeli-ogluň meni halamaýandygyny bilýärdim. Ýöne olardan çykyp gitjek ýerim we tanaýan adamym yokdy. Juda zerur bolmasa geplemeýärdim. Tutuş bir günüň dowamynda agzyndan çykan söz dört-başden sözden köp bolmazdy. Jengiz we onuň ejesi meniň bu bolşuma öwrenşipdiler. Men öz-özüm bilen gepleşmegi halaýardym. Adam ilki özüne gulak goýmaly!

Gulak goýup özüniň näme isleýänini bilmeli. Indi men näme isläp nämäni islemeýänimi-de bilemokdym. Bu öýden çykyp gitmek

islesem-de, nämedir bir sebäp bilen gidip bilemokdym. İşleýän ýerimdäki iki işdeşimem meniň dymmalygyma öwrenşipdiler. Olar maňa söz gatmaýardylar, öz aralarynda pysyrdaşyp gürleşäýýädiler. Menem olary piňime-de alyp durmazdym, olar meniň üçin ýok hasabyndady.

Şol hepde gazetleri aýratyn gyzyklanma bilen yzarladym. Munuň özüne ýetik bir sebäbi bardy. Yzyna gelen günümiň ertesi gazetlerde ejemiň kiçeňräk suraty bilen birlikde, ullakan harplar bilen ýazylan ýazgyny görenimde ömrümde ilkinji gezek özümi bagtyýar we erkana duýdum. Habary ýazan žurnalist wezipesini artygy bilen ýerine ýetiripdi. Ejemiň her gün gatnaýan ýolunda agyr jenaýat bolupdyr, jenaýatkärden bolsa ne yz bar, ne nyşan...

Ejemiň jesedini tokaýda – daş-töweregi gür ağaçlar bilen gurşalan köpriniň üstünde damagy çalyňan ýagdaýda tapypdyrlar.

Bu wakadan iki ýyl geçensoň Jengize durmuşa çykdy. Muňa nämäniň iterendigini bilmesemem, içimden gelen ses eden ýagşylygyny ýerine salmak üçin oňa durmuşa çykandygymy aýdýardy. Ýogsam bolmasa men ýagşylyk etmegi bilmesem näme. Meniň gözümi açyp görenim ýigrenç we kötek. Başga bilýän zadym ýok. Belki şondandyr, Jengiziň maňa aýdýan hiç bir hoşamaý sözi, hiç bir goşgusy ýüregimi ýumşatmady. Ol meniň tenimi sypalap başlanda we jynsy islegimi hoşnut etmäge jan edende, bu duýgularyň meniň üçin hiç hili arzysynyň ýokdugyny görýärdim. Men diňe bir gezek hoşnut bolupdym. Olam ejemiň damagyny çalan günümdi. Şol günki alan lezzetimi maňa ne-hä jynsy gatnaşygyň lezzeti, ne-de gury hoşamaý sözler berip biler. Elýaglykly elimi onuň ganyna batyryp agzyna salanymda, çagalyk ýyllarymyň ähli mähirsizliginiň mährini duýan ýaly boldum.

Indiki nobat kakamyňkydy. Emma aradan birnäçe ýyl geçmelidi... Bir gün irden ýüregim bulaşyp turdum. Gusup başlamsoň hassahana ýüz tutmaga mejbur boldum. Lukmanlar göwrelidigimi aýtdylar. Içigar galmyş. Men saglyk öýünden çagam bolaýmasyn diýip öňüni alyş çäresini hem alypdym ahbetin! Bu şatlykly habara Jengiz bilen ejesi begenseler-de, men çagany

dogurmazlyk üçin näme etmelidigini oýlanýardym. Çaga dogurmakdan heniz irdigini aýdanynda, Jengiz ilki goh galdyrdy, soňra maňa topuly, çalarak kakys-kukys etdi. Onuň galmagalyny goňsy-golamlaryň eşitmedigi galmady. Ol eger çaga bir zat bolaýan ýagdaýynda iň ýowuz ölümi başyňa saljaklygyny aýdyp, meni durmuşynda ýok ýaly hasaplap başlady.

Men bolsa işleýän ýerimde unly haltalary göterip, öýde hiç kim ýok wagty diwanlary galdyryp göwrämdäki çagany düşürmäge cytraşýardym. Näçe jan etsemem biderek boldy. Çaga dogmaga sanlyja günler galsa-da, men häzirem bu çaganyň dogmaly däldigine bolan ynanjymy ýitirmän sakladym. Ýöne çaga dünýä indi. Çagajyk gyzygazy. Onuň dünýä inen ilkinji gününde onda öz ejizligimi gördüm. Geň galaýmaly, mende çaga bolan jinnek ýaly duýgy ýokdy. Ol bolsa içiňi ýakaýyn diýen ýaly garaja gözlerini maňa dikip, pis-pis seredýärdi. Lukman ony emdirmek gerekdigini aýdanda, men beýläme öwrülip ýatdym. Allajanlarym, bu niçiksi bäbek?! Ol hiç aglamaýardy. Ýa olam ejesi ýaly dymmalygyny iň uly sesligini biläýdimikä?

Jengiz bilen ejesi gelende lukman öýe gidibermelidigini aýtdy. Maňa nämedir bir zatlar diýişdirdi.

Gurban baýramynyň gelmegine ýene iki gün galypdy. Jengiziň ökjesi ýere degenokdy. Öýe barýarkak onuň maňa oklan hoşamaý sözi işdämiň tutulmagyna sebäp boldy. Doglan bäbejik gyzygazy bolany üçin hiç kim gurban etmänkä, ony özüm gurban etmelidim...

Otagymyň gapysy açylanda, gymyldaman ýatan ýerimden garaşmagymy dowam etdim. Gelen ak halatlylaryň ýanynda duran gara eşikli adam maňa birnäçe soragynyň bardygyny aýtsa-da, ony diňlemezligi niýetune düwdüm. Emma onuň:

– Ertir haýsy gün bilýämiň? – diýen sözüne biygtyýar başymy galdyrdym. Daňylgy durandygym üçin oňly hereket edip bilemokdym. Gara geýimli adam hereketlenenimi duýupdy. Şunça günläp onuň bilen ýeke agyz söz gürleşmändim. Ýöne bu gün oňa garşylyk berdim, ol bolsa bu mümkinçiligi sypdyrmady.

– Gurban baýramy! – Ol bu sözi diýende, üstüme abanyp duran ýerinden göni gözümiň içine seretdi: – Gurbanlyk kesmegi halaýanyňy bilýärin. Eger maňa we gyzyňa näme edendigiňi

aýtsaň, saňa bu babatda kömek edip bilerin.

Ol muny aýdanda burnuma ganyň ysy, agzyna-da tagamy gelen ýaly boldy.

– Gurbanlyk kesmäge rugsat berjekmi?

– Eger soragyma dogry jogap berseň, rugsat berjek. Gurbanlygyň näme edilýänini bir bilýämiň özi?

Men gülmäge başladym. Ullakan adam gurbanlygyň näme edilýänini şu wagta deňeç öwrenmändir.

– Bilemok. Bu meselede seniň kömek bereriňe garaşýaryn.

– Gurbanlyk paýlanylýar. Adam gurbanlyk edende ony paýlaýar. Halamaýan ýerlerini bolsa ýere gömýär.

– Ýeri, sen iň soňky gezek haçan gurbanlyk etdiň?

– Geçen Gurban baýramynda.

– O gurbanlygy kimlere paýladyň we halamadyk bölekleriňi nirä gömdüň?

– Aýdyp biljek däl. Heý, adamam eden gurbanlygyny kime paýlanyny aýdarmy?

– Elbetde, aýdar. Seret, eger aýtsaň ertir eden gurbanlygyňy ikimiz bile paýlarys, bolmazmy?

Mundan soň oňa diýýämisiňem diýmedim. Başga biri gepläp dursa, öz-özüm bilen gürleşip bilemok. Şonuň üçin dymdym. Gülmämi-de tapba kesdim. Ýatan ýerimde eýläk-beýläk bulandym. Gara geýimli bolsa häzirem nazaryny menden aýyranokdy. Ol elimden tutup:

– Seret, soragyma dogry jogap berseň, ertir saňa şu taýdaky gurbanlyklardan kimi isleseň, şonam getirip bereýin. Gürleşdikmi?

Göwräm galpyldamaga başladı.

– Pyçagym ýok ahyryn!

– Sen gaýgy etme. Men pyçagam getirip bererin.

– Onda maňa dowamly sanjym eden gyz bar-a? Şony getirip ber. Ol diýseň gowy gurbanlyk bolar. Özem maňa ýöne gygyryp ýör. Aşagymy ölleýänem welin, urup başlaýar. Kakamyň meni köp urýandygyny bilýädiňmi? Ejemem oňa tomaşa edýärdi. Meni goramaýardy. Eger gorajak bolsa kakam onam urardy. Hem senem her gün garabasma ýaly üstümi basyp meni synlaýarsyň. Maňa gurbanlyk getirip berjegiňi aýdan bolsadyň, saňa has öň bu

zatlary aýdyp bererdim.

Gaýtadan gülmäge başladym. Dilim bilen saçymy ýolmalap, agzymda gan bar ýaly sokjamaga başladym. Ol adam henizem meni synlap durdy.

– Seret, sen häzirem gyzyňa näme edendigiňi aýtmadyň. Hany, maňa kömek et. Sen kömek et, men bolsa ertirki gurbanlygymyz üçin ýer taýynlaýyn, kime paýlajagymyzy oýlanyp, taýýarlygymyzy göreýin.

– Onuň damagyny çalyň, derisini soýdum. Entek kinniwanja bolany üçin eti kän çykmany. Aý, zyýany ýok, şonda-da gurbanlyga ýarady. Kakamyň ýaşaýan raýonyna äkidip, gaýraky köçesinde ýaşaýan iki sany garyp goňşusyna berdim.

Ellerim gurşup, gaýtadan ganyň ysny almaga başladym. Ol adam bolsa maňa tüýsli-tüýsli bakýardy.

– Halamadyk ýerleriňi näme etdiň?

– Ejemiň gurbanlyk edilen tokaýyndaky köpriniň aşagynda gömdüm.

– Ýagny, ejeňi hem gyzyňy öldüripsiň-dä, şeýlemi?

– Ýok, öldüremok! Olary gurbanlyk etdim. Gurban baýramynda adam hökman gurbanlyk etmeli. Menem olary etdim. Alla kabul etsin!

Bu sözümden soň ol adam çykyp gitdi.

Ak eşikli aýal bolsa maňa bakyp:

– Heýem, adam öz balasyny gurbanlyk edermi? – diýdi.

Men:

– Meni-de edipdiler. Özüm men olary hakykatdanam gurbanlyk etdim. Ene-atam bolsa meni öz elleri bilen gurbanlyk etdi, özüm janym sagka başgalaryna paýlady. Ýeri, indi sen aýt, olarmy gassapmy ýa men gassap? – diýdim-de, tä çykyp giden adam söz beren gurbanlygymy getirýänçä diňe öz-özüm bilen gürleşmegi netime düwdüm.

Meni wagtynda hiç kim diňlemändi. Indi meniň olary diňläsim gelenokdy. Häzir bolsa maňa gözümi süzüp, garabasmalarymdaky gan ysny almak üçin uklamak gerekdi...

Terjime eden: Has TÜRKMEN. Detektiw proza